

ვენერული ფირმის როლი „სარისკო“ ინოვაციების შექმნა-კომერციალიზაციაში

რეზიუმე

ლ. გვაჯაია

სტუ-ს პროფესორი

E-mail: luara.gvajaia@mail.ru

ჟ. კვინიკაძე

სტუ-ს დოქტორანტი

სტატიაში განხილულია საკითხები ვენერული ბიზნესის როლის თაობაზე ახალი იდეების, პროგრესული სამეცნიერო-ტექნიკური და ტექნოლოგიური დამუშავების დაფინანსებისა და მათი კომერციალიზაციის საქმეში. გაანალიზებულია ამ ბიზნესში მონაწილე ორი მხარის - მსხვილი კომპანიის და ვენერული ფირმის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები.

ვენერული ფირმა დროებითი ორგანიზაციული სტრუქტურაა, რომლის საქმიანობა მიმართულია ახალი მეცნიერული იდეების დამუშავებისა და ახალ ტექნოლოგიებსა და ინოვაციურ პროდუქტებში მათი გარდაქმნისაკენ. ასეთი ფირმები არსებობენ როგორც დამოუკიდებელი ერთეულების სახით, ისე მსხვილი კორპორაციის შიგნით.

საკვანძო სიტყვები: ვენერული ბიზნესი, ვენერული ფირმა, სამეცნიერო იდეა, დაფინანსება, კომერციალიზაცია, პროექტი, კორპორაცია, სარისკო კაპიტალი, სამეცნიერო-ტექნიკური პოლიტიკა.

ინოვაციების სწრაფი ტემპებით და მიზანმიმართულად დანერგვისათვის მსოფლიოში ფართო გავრცელება ჰპოვა ე.წ. „ვენერულმა“ („სარისკო“) ბიზნესმა, რაც გულისხმობს მაღალი რისკის მქონე პროექტებში კაპიტალის, ე.წ. „ვენერული“ („სარისკო“) კაპიტალის ინვესტირებას. იმის გამო რომ ბანკები არ ახდენენ სარისკო პროექტების მასშტაბურ დაფინანსებას, გრძელვადიანი სასესხო კაპიტალის მოზიდვის მიზნით ისინი ვენერულმა კომპანიებმა ჩაანაცვლეს.

ვენერული ბიზნესი უზრუნველყოფს ახალი იდეების, პროგრესული სამეცნიერო ტექნიკური და ტექნოლოგიური დამუშავების დაფინანსებას და მათ დაყვანას კომერციალიზაციამდე. ამისთვის კი საჭიროა ფართო ცოდნა და გამოცდილება, დიდი ფულადი სახსრები და თავდადებული შრომა, სამაგიეროდ წარმატების შემთხვევაში ეს ბიზნესი უზარმაზარი მოგების მომტანი შეიძლება გახდეს.

ვენერულ ბიზნესში მონაწილეობს ორი მხარე: პირველი - მსხვილი კომპანია, რომელიც ორიენტირებულია სიახლეების დანერგვაზე და ახდენს სარისკო პროექტის დაფინანსება-ინვესტირებას და მეორე - ვენერული ფირმა, რომ-

ლის საქმიანობა მთლიანად მიმართულია ახალი პროდუქტებისა და ტექნოლოგიების შესაქმნელად მეცნიერული იდეების შემუშავებაზე და სარისკო ინოვაციების კომერციალიზაციაზე.

ვენერული დაფინანსება წრმოადგენს მაღალი რისკის სპეციალურ სახეობას, რაც სრულად ეფუძნება ვენერული საქმიანობის წარმატების რწმენას. მსხვილი კომპანია ენდობა დამოუკიდებელ ვენერულ ფორმას და აფინანსებს საკმაოდ რისკიანი სიახლის შემუშავებას. ვენერულ ბიზნესში ინვესტირების დამახასიათებელი განსაკუთრებულობაა ფინანსური სახსრების ჩადება ყოველგვარი გარანტიებისა და მატერიალური უზრუნველყოფის გარეშე ვენერული ფირმის მხრიდან.

ვენერული ფირმა დროებითი ორგანიზაციული სტრუქტურაა, რომელიც დაკავებულია სამეცნიერო იდეების დამუშავებით და მათი გარდაქმნით ახალ ტექნოლოგიებსა და ინოვაციურ პროდუქტებში. ფირმის მიზანია „სარისკო“ ინოვაციების აპრობაცია, მათი საბოლოო დამუშავება და დაყვანა სამრეწველო რეალიზაციამდე.

ვენერული ფირმები იქმნება სახელშეკრულებო საფუძველზე და იმ ფულად სახსრებზე, რომელიც მიიღება რამდენიმე იურიდიული ან ფიზიკური პირის (ან ორივეს ერთად), სახსრების გაერთიანებით, ან მსხვილი კომპანიების, ბანკების, კერძო ფონდების და სახელმწიფოს დაბანდებებით და კრედიტებით. თანამედროვე მცირე ვენერული საწარმოები წრმოადგენენ მოქნილ, მობილურ სტრუქტურებს, რომლებიც გამოირჩევიან ძალიან მაღალი და მიზანმიმართული აქტიურობით, რაც უპირველესად აისახება საწარმოსა და ინვესტორების პირდაპირი დაინტერესებით დასამუშავებელი იდეის, ტექნოლოგიის, გამოგონების, ობიექტის სწრაფი და წარმატებული რეალიზაციით მინიმალური დანახარჯებით. ასეთი საწარმოს შექმნის ინიციატორად ხშირ შემთხვევაში გამოდის ადამიანების მცირე ჯგუფი - ნიჭიერი

ინჟინრები, გამოგონებლები, მეცნიერები, მენეჯერ-ნოვატორები, რომელთაც სურთ მოღვაწეობა წარმართონ პერსპექტიული იდეების შემუშავება-განხორციელებაზე მსხვილი კომპანიების ლაბორატორიების გამოყენებით.

ყველაზე ფართო გავრცელება პპოვა ვენჩურული ფორმების („ვენჩურების“) საქმიანობამ მეცნიერებატევად დარგებში, სადაც ისინი სპეციალიზირდებიან სამეცნიერო კვლევებისა და საინჟინრო დამუშავებების განხორციელებაზე.

ვენჩურული ბიზნესის უპირატესობაა მოქნილობა, ორიენტირების შეცვლის უნარი, ახალი იდეების სწრაფი ათვისება და აპრობირება. მისწრაფება მოგებისაკენ, ბაზრის ცვალებადობა, კონკურენცია, კონკრეტულად დასმული ამოცანა, მკაცრი ვადები აიძულებენ სიახლის შემუშავებლებს იმოქმედონ შედეგიანად და სწრაფად, მოახდინონ კვლევითი პროცესების ინტენსიფიცირება. ცნობილია, რომ მსხვილი კორპორაციები, რომელთაც გააჩნიათ ძვირადღირებული დანადგარები და მყარი პოზიციები ბაზარზე, არც ისე ადვილად მიდიან წარმოების ტექნოლოგიურ გარდაქმნაზე და ექსპერიმენტებზე, ამიტომ მათთვის უფრო სარგებელიანია დააფინანსონ მცირე დანერგვითი ფორმები და წარმატების შემთხვევაში მისდიონ უკვე გაკვალულ გზას.

ზემოთ თქმულიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ ვენჩურული ბიზნესი:

- ქმნის სიცოცხლისუნარიან სამეურნეო ერთეულებს, რომელიც ზემოქმედებს სამეცნიერო კვლევების წარმოების მთელ ტრადიციულ სტრუქტურებზე და იწვევს სტრუქტურულ ცვლილებებს ქვეყნის საზოგადოებრივ წარმოებაში;
- ზრდის მაღალი კლასის სპეციალისტების დასაქმებას;
- ხელს უწყობს ეკონომიკის ტრადიციული დარგების ტექნიკურ გადაიარაღებას;
- უბიძგებს მსხვილ კორპორაციებს მართვის პრინციპებისა და ორგანიზაციული სტრუქტურების სრულყოფისაკენ;
- უჩვენებს, რომ გრძელვადიან მიზნებზე ორიენტირება თხოულობს სოციალურ საკრედიტო-საფინანსო სისტემას ვენჩურული კაპიტალის სახით.

ვენჩურული ფორმები არსებობენ როგორც დამოუკიდებელი ერთეულების სახით, ისე მსხვილი კორპორაციის შიგნით.

დამოუკიდებელ ვენჩურულ ფორმას ინვესტორი კომპანია გამოუყოფს ფინანსებს ხანგრძლივი ვადით უკან დაბრუნების გარეშე, ამიტომ ზოგ შემთხვევაში მას უწევს ლოდინი 3-5 წლით, რათა დარწმუნდეს დაბანდების პერსპექტიულობაში. ინ-

ვესტორი აქტიურ კავშირშია ვენჩურულ ფორმასთან, ვინაიდან პირადად დაინტერესებულია მისი წარმატების მიღწევაში, ხშირად ისინი არ ისახდურებიან ფულადი საშუალებების ოდენობით.

მსხვილი კორპორაციის შიგნით ე.წ. „შიგა ვენჩურის“ შექმნის გადაწყვეტილებას იღებს საწარმოს ხელმძღვანელობა და შემდგომ, მისი ერთ-ერთი ხელმძღვანელი აკონტროლებს მის საქმიანობას. იდეის შერჩევისას, რომლის ბაზაზე შეიძლება შეიქმნას სარისკო მეცნიერებატევადი პროექტი, ითვლისწინებენ შემდეგ მომენტებს:

- პროექტის ამოცანა არ უნდა დაემთხვეს კომპანიის ინტერესების ტრადიციულ სფეროს, მისი მიზანი უნდა იყოს ახლის, ინოვაციის ძიება და შექმნა;
- იდეის შერჩევისას, რომლის რეალიზება მოხდება შიგა ვენჩურის მეშვეობით, ექსპერტები უნდა დარწმუნდნენ, რომ ახალშემონადებთა კომერციული პოტენციალის, მის შექმნასა, წარმოებასა და რეალიზაციაზე დანახარჯების სიდიდე დადგინდეს დაახლოებით 50-75% პროცენტის სიზუსტით მაინც;

შიგა ვენჩურებს, როგორც წესი, ეძლევათ იურიდიული და საბიუჯეტო დამოუკიდებლობა, ასევე პერსონალის ფორმირების უფლება. უფრო დიდი დამოუკიდებლობისათვის ისინი განთავსდებიან ცალკე შენობაში. კომპანია მათ უზრუნველყოფს სამეცნიერო-კვლევითი, გამოსათვლელ-საანგარიშო და სხვა საჭირო მოწყობილობებითა და დანადგარებით, უწევს აუცილებელ მომსახურებას მართვის საქმეში. სარისკო პროექტის დასრულების შემდეგ შიგა ვენჩური წვევს საქმიანობას - ან შეერწყება დამფუძნებელ მსხვილ ფორმას ან დამოუკიდებლად გადის ბაზარზე კეთილსასურველი კომერციული კონიუნქტურის, დამუშავების გაყიდვის კონკურენტუნარიანი პირობების არსებობისას და იწვევს საქმიანობას. უფრო ხშირად შიგა ვენჩური წარმატებული საქმიანობისას გარდაიქმნება დედა-კომპანიის ერთ-ერთ საწარმოო ერთეულად და მისი პროდუქცია რეალიზდება კომპანიის გასაღების ბაზრების მეშვეობით.

თანამედროვე ეტაპზე - ვენჩურული ფორმები სიახლეების შემოღების ახალი წყაროა. ბევრი კომპანია ერთდროულად ქმნის რამდენიმე შიგა ვენჩურს. ამის მაგალითია კორპორაცია IBM, რომელსაც 1983 წელს გააჩნდა 15 „სარისკო“ პროექტი. ამ პროექტების დამუშავებით ბაზარზე იქნა გაშვებული ისეთი სახის პროდუქცია, როგორიცაა სატელეკომუნიკაციო დანადგარის, დისპლეების და პერსონალური კომპიუტერების ახალი სახეები, რომელთა შექმნა და გავრცელება იყო IBM-ის შიგა ვენჩურების განსაკუთრებით წარმატებული პროექტი. ბაზარზე

პროდუქციის გაშვებიდან 2 წლის განმავლობაში გაყიდვის მოცულობამ შეადგინა 2.5 მილიარდი დოლარი. ამ დროისათვის შიგა ვენჩური გადაიქცა კორპორაციის უმსხვილეს ქვედანაყოფად.

ვენჩურული მეწარმეობა ფართოდ არის გავრცელებული ამერიკის შეერთებულ შტატებში. „სარისკო“ კაპიტალის მოცულობით იგი მნიშვნელოვნად აღემატება დასავლეთ ევროპულსაც და იაპონურსაც. მაგალითად, ჯერ კიდევ მე-20 საუკუნის 80-იან წლებში ინვესტიციების აკუმულირებული თანხა იაპონურ ვენჩურულ ფირმებში შეადგენდა 2,6 მილიარდ აშშ დოლარს, აშშ-ში კი მან შეადგინა 24 მილიარდი დოლარი, ბოლო წლებში კი აშშ-ში ვენჩურული ინვესტიციების წლიური მოცულობა 50 მილიარდი დოლარის დონეზეა. ევროპაში ვენჩურულმა ბიზნესმა თავდაპირველად განვითარება დაიწყო ჰოლანდიაში, გერმანიაში, იტალიაში, ამჟამად ლიდერია დიდი ბრიტანეთი, რომლის წილად მოდის ევროპის ვენჩურული კაპიტალის თითქმის ნახევარი (5 მილიარდი დოლარი). ვენჩურების საქმიანობის შედეგი გახდა ისეთი ნაწარმის შექმნა, როგორიცაა ცელოფანი, ბურთულიანი ავტოკალამი, ვერტმფრენები, ტურბორეაქტიული ძრავა, შესაკვრელი „ელვა“, კინესკოპი, ფერადი ფოტოგადაღება და ფოტობეჭდვა, ქსეროგრაფია, მიკროპროცესორი და ბევრი სხვ. აშშ-ში ვენჩურული ბიზნესი შეთავსებულია უფრო მეცნიერებატევად დარგებთან, როგორიცაა, ნახევარგამტარების, კომპიუტერების, პროგრამული უზრუნველყოფის წარმოება. ამჟამად ამ ბიზნე-

სის განვითარების მთავარ მიმართულებად მიჩნეულია უსაფრთხოების ტექნოლოგიები, ნანოტექნოლოგიური და ბიოტექნოლოგიური.

საქართველოში ბიზნესის ეს სახეობა ჯერ-ჯერობით არ არსებობს, არ გაგვიჩნია ახალ ტექნოლოგიებთან და სარისკო ინვესტიციებთან მუშაობის გამოცდილება. ეს განპირობებულია ნაწილობრივ იმით, რომ დღევანდელი ინსტიტუციურ-ორგანიზაციული სტრუქტურები, როგორც მეცნიერებისა და ტექნიკის სფეროში სახელმწიფოს ფუნქციონალური წარმომადგენლები, ვერ პასუხობენ თანამედროვე მოთხოვნებს. ასეთივე სირთულეებია რეალური სექტორის სფეროებში; ქვეყანაში არ არსებობს გრძელვადიანი, ეროვნულ თავისთავადობაზე ორიენტირებული სამეცნიერო-ტექნიკური პოლიტიკა, არ არის შემუშავებული ინოვაციების ფინანსირების სისტემა. ეს კი გაურკვევლობას იწვევს ცალკეული პრიორიტეტების შერჩევისას, ანელებს წარმოებაში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის პროცესებს, ასევე არ ჩანს ადგილობრივი ინიციატივები, არ არსებობს ამ ინიციატივების გამოვლენისა და მხარდაჭერის ეფექტური მექანიზმი, საჭიროა ამუშავდეს საფონდო ბაზარი, შეიქმნას მცირე ვენჩურული ფირმები, რომელშიც გაერთიანდებიან გამოცდილი მეცნიერები, ინჟინრები, ინოვატორები, გამოგონებლები, საბედნიეროდ, საქართველო არ განიცდის ასეთი ინტელექტუალების დეფიციტს. ამ გზით შესაძლებელი გახდება ინოვაციური პროდუქტის, ახალი ტექნოლოგიების შემუშავება და პრაქტიკული დანერგვა, რაც მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებას.

ლიტერატურა

1. ა. აბრალავა, ლ. გვაჯაია, რ. ქუთათელაძე. საინოვაციო მენეჯმენტი. სტუ. 2015.
2. В. Г. Мединский., Инновационный менеджмент. 2008.

3. ლ. გვაჯაია. ვენჩურული ბიზნესის განვითარება ინოვაციების რეალიზაციის დანქარების გზა. ჟ. „ბიზნეს-ინჟინერინგი“. №3, 2014.

THE ROLE OF VENTURE FIRMS IN CREATING AND COMMERCIALIZING OF “RISKY” INNOVATIONS

L. GVAJAJIA - professor of GTU

J. KVINIKADZE - PhD of GTU

Summary

The article considers topics about a role of venture business for generation of new ideas, financing of progressive scientific-technical and technologic development, as well as for their commercialization. The basic trend of activities of two parties of this business, i.e. large-scale companies and venture companies is analyzed. The venture company is a temporary organizational structure, whose aim is to develop new scientific ideas and transform them into new technologies and innovative products. Such companies exist as independent entities, or under control of large-scale corporations.

Keywords: venture business, venture company, scientific idea, financing, commercialization, project, corporation, risk capital, scientific-technical policy.